

Yttrande med anledning av regeringens arbete med forskningspropositionen från Vetenskapliga Rådet för Hållbar Utveckling

Forskningspolitiken avgörande för att uppnå FNs hållbarhetsmål

FN:s nya hållbarhetsmål bör vara en utgångspunkt för och präglade den framtida svenska forskningspolitiken. Detta är nödvändigt eftersom forskningen är avgörande för att målen ska bli mer än ord. För att Sverige ska ta en ledande roll i detta arbete gäller det att fokusera på hållbar utveckling i alla instanser.

På FN:s toppmöte i september ställde sig världens alla länder bakom 17 mål som ska leda till en hållbar utveckling. För första gången har världen enats om en universell och samlad vision för ekonomisk utveckling, bättre samhällstyrning, social problemlösning, fattigdomsbekämpning och miljö. Målen i sin helhet beskriver de utmaningar världen står inför och de problem som behöver lösas. För en utmaningsdriven forskningspolitik är de därmed en utomordentlig utgångspunkt.

I samband med att målen antogs i New York, lovade Stefan Löfven att Sverige ska ta en ledande roll globalt. Arbetet med att implementera målen påbörjas nu. Under de 17 målen finns 169 detaljerade delmål. En nyligen publicerad rapport från Stockholm Environment Institute visar att alla mål och de flesta delmålen är relevanta för Sverige.

Vi föreslår att de globala målen för en hållbar utveckling blir en utgångspunkt för svensk forskningspolitik. Europeiska Kommissionen diskuterar redan en sådan omorientering av Horizon 2020 – världens största forskningsprogram som omfattar 80 miljarder Euro.

Forskningen har flera viktiga roller för att vi ska kunna nå målen:

1. Den är en huvudsaklig källa för att hitta *lösningar på hållbarhetsproblem* – såväl tekniska (nya produktionsprocesser, tjänster och produkter), sociala (till exempel nya affärsmodeller och organisationsformer) och hälsomässiga. Här spelar den snabba digitaliseringen och förmågan att hantera enorma datamängder en allt större roll vilket kommer att påverka samhällsutvecklingens alla vägval.
2. Forskningen har en central roll när det gäller att *upptäcka och förstå hållbarhetsfrågornas orsaker*, drivkrafter, samband och effekter. Ett exempel är risker och möjligheter med nya material i produkter och system. Idag sker upphandling och efterfrågan ofta utan att miljö- och hälsoeffekter beaktas. Därför, menar vi, är det nödvändigt att forskningsfinansiärer kräver att man också studerar och lyfter fram relevanta miljö- och hälsoeffekter.

3. Forskningen behövs för att kunna *tolka målen*, internationellt, nationellt, regionalt och för olika aktörer. Denna tolkning är också en politisk fråga – men forskningen har en viktig roll att förstå systemet och informera processen.

4. För att nå målen måste betydande politiska åtgärder och strategier genomföras. Forskningen har då en viktig roll i att tillhandahålla *kunskap om samband mellan mål* för att motverka målkonflikter och dra nytta av synergieffekter.

5. Forskningen bör mobiliseras för att ta fram relevanta indikatorer *för att mäta och utvärdera* måluppfyllelse inom såväl miljö- och hälsomässiga som samhällsekonomiska faktorer.

6. Sist men inte minst kan forskarvärlden spela en viktig roll som neutral mötesplats för *dialog, lärande och att bjuda in till samverkan* mellan akademi, näringsliv, civilsamhälle och det offentliga.

För att Sverige ska kunna ta en ledande roll globalt för genomförandet av de nya målen behöver tvärvetenskaplig forskning inom hållbar utveckling lyftas fram och följande områden prioriteras inom forskningspolitiken.

Målen för energi och klimat är centrala för en omställning till en hållbar utveckling. De inkluderar energisystemets förändring inklusive energieffektiviseringar. Användningen av förnybara, biobaserade material måste öka samtidigt som vi åstadkommer ett hållbart jord- och skogsbruk samt välfungerande ekosystem såväl på land som i haven.

Målet för en hållbar produktion och konsumtion är kopplat till energi- och klimatmålen men berör också hur Sverige ska kunna utvecklas som industrination. Cirkulär ekonomi och en omställning av de industriella systemen är ett ämnesområde som behöver utvecklas. En viktig fråga är hur svensk basindustri ska kunna bli klimatneutral, samtidigt som den fortsätter att generera jobb och välfärd för Sverige. Påverkan som sker i andra delar av världen till följd av svensk konsumtion behöver också analyseras och minskas.

Hållbar stadsutveckling är ett område där Sverige kan agera som en förebild och utveckla lösningar även för andra delar av världen. Forskningen inom området behöver dock breddas och i ökad utsträckning inkludera sociala aspekter. Vi behöver nya smarta transportlösningar, byggnadsmaterial som är klimatneutrala och kostnadseffektivt, samt nya former av stadsplanering som tar hänsyn till behov av integration och lärande.

Hälsomålet och relaterade mål pekar på behoven av att utveckla lösningar för globala folkhälsoproblem. Mediciner och vaccinationer behöver bli tillgängliga för fler folkgrupper liksom metoder för att minska mödra- och barnadödlighet, inklusive förbättring av kvinnors ställning, rent vatten (med avseende på både bakterier och gifter) och god sanitet, samt tillräckligt med säker och näringsriktig mat. Trenderna måste vändas inom välfärdssjukdomarna. Kopplingen till miljömålen är stark: klimatfrågan är enligt ledande folkhälsoforskare kanske det största hotet mot den globala folkhälsan under detta århundrade och dålig luft- och vattenkvalitet dödar miljontals människor varje år.

Målet för en hållbar tillväxt är viktigt eftersom det markerar att inte vilken tillväxt som helst duger. Den ska samtidigt bidra till att vi når övriga hållbarhetsmål, vilket kräver systemtänkande och är en stor utmaning.

Det internationella kompetensuppbyggandet är centralt för den globala utvecklingen. Det är problematiskt att fattiga länder har begränsad kapacitet att analysera de stora hållbarhetsfrågorna. Samarbete i forskning och utbildning för att bygga kapacitet i fattiga länder bör vara en prioritet för biståndet i dess arbete mot hållbar utveckling.

Staten och dess forskningsmyndigheter bör främja satsningar för att långsiktigt utveckla och bredda kunskapsunderlaget för en politik för hållbar utveckling och tillväxt. Såväl inomvetenskapliga som tvärvetenskapliga miljöer är nödvändiga och bägge behöver incitament att korsbefruktas samt långsiktig stabil finansiering, eftersom kortsiktig extern finansiering ofta inte är tillräcklig för att skapa nya excellenta miljöer med förmåga att ge avtryck. Vi är övertygade om att om sådana satsningar görs i ordentligt samråd med forskarvärlden så är den förenlig med det angelägna värnandet av den fria grundforskningen och forskarinitierade nyfikenhetsdriven forskning.

En effektiv politik för hållbar utveckling förutsätter en stark närvaro av hållbarhetsmålen i den forskningspolitiska planering som nu pågår. Detta är en utmaning eftersom ett stort antal aktörer omfattas. Risken finns att målen faller mellan stolarna mellan olika sektorsintressen och att ingen kommer att driva de globala målen för hållbar utveckling. Vi menar att målen bör vara en viktig utgångspunkt för forskningspolitiken. Det är nödvändigt för att Sverige ska kunna ta en ledande position. Hållbarhetsmålen visar visionen, vad vi vill uppnå. Forskningspolitiken bör vara ett centralt verktyg för att uppnå dem.

Vetenskapliga Rådet för Hållbar Utveckling

Karin Markides
Ordförande

Anders Turesson
Sekreterare